

มโนอุปลักษณัสถานการณัโควิดในบทกวียุคการแพรระบาดของเชื้อ
ไวรัสโควิด-19¹

A Conceptual Metaphor of the Situation of COVID in Poetry During the
Epidemic of COVID-19

ชมรฎา ศิริบูรณั*, สุชานาถ สัฒพุล**, บุณยเสนอ ตริวิเศช***
Chomrada Siribun*, Suchanat Somphun** and Bunsanoe Triviset***

วันรับบทความ 2 พฤษภาคม 2566 / วันแก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2566 / วันตอบรับบทความ 4 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนอุปลักษณัสถานการณัโควิดในบทกวียุคการแพรระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ หนังสือรวมบทกวีนิพนธ์ “บันทึกไว้ในแผ่นดิน : ภาพแห่งชีวิตโควิด-19” จำนวน 61 เรื่อง จัดพิมพ์โดยสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบมโนอุปลักษณั 8 แบบ ได้แก่ 1. [สถานการณัโควิด คือ สงครามและการต่อสู้] 2. [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ] 3. [สถานการณัโควิด คือ สิ่งไม่ดี] 4. [โควิด คือ สัตว์] 5. [โควิด คือ นกขมา] 6. [โควิด คือ ข้าวสีก] 7. [โควิด คือ อากาศพิษ] และ 8. [โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง]

คำสำคัญ: โควิด, บทกวีนิพนธ์, มโนอุปลักษณั

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาโครงการพิเศษ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

*นักศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, อีเมล 620112154014@bru.ac.th

**นักศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, อีเมล 620112154047@bru.ac.th

***รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; นายกสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย, อีเมล bunsanoe.tw@bru.ac.th

Abstract

This research aimed to study the conceptual metaphor of the situation of COVID -19 in Poetry during the epidemic of COVID-19 in the light of the concept of Lakoff and Johnson (1980). Data were 61 poems collected from the book entitled, “Recorded in the Land: Image of the Life of COVID-19,” published by the Poet’s Association of Thailand. The results of the study revealed eight conceptual metaphors of the Covid-19 situation as: 1. a war and struggle, 2. a natural disaster, 3. a bad thing, 4. an animal, 5. a killer, 6. an enemy, 7. toxic air, and 8. change.

Keywords: COVID, Poetry, Conceptual Metaphors

บทนำ

“...ดูเกิดแผ่นดินทองใต้ทองศพ
อ้างถูกผิดผลาญเหี่ยวเผาแผ่นดิน

สร้างศึกสร้างสนามรบไม่จบสิ้น
ก่อก่อนเกล็ดมีกินอุดมการณ์”

(Secretariat of the House of Representatives, 2010, p. 189)

“...เพื่อนสนิท มิตรศัตรู คู่อฆาต
แยกชั่ว-ดี สี-พรรค แยกรัก-ชัง

ก็เผยแพร่ ประกาศตน คนละฝั่ง
ยกพลตั้งกระบวนท่า โยธาทัพ”

(Secretariat of the House of Representatives, 2008, p. 239)

บทกวีข้างต้น คัดมาจากบางส่วนของบทกวีที่ชนะการประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย จัดประกวดมาตั้งแต่ปี 2545 จวบจนปัจจุบัน บทกวีดังกล่าว ผู้เขียนมุ่งหมายอธิบายหรือให้ภาพ เรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองโดยผ่านการใช้ภาษาที่เชื่อมโยงกับระบบความคิดของผู้เขียน

Triwiset (2017, p. 79) ได้วิเคราะห์ลักษณะการใช้คำเปรียบที่เชื่อมโยงกับระบบคิดของผู้เขียนว่า การใช้คำว่า ทองศพ สนามรบ ศึก คู่อฆาต คนละฝั่ง ยกพล โยธาทัพ แสดงให้เห็น การเปรียบเทียบเมืองเป็นกิจกรรมที่บุคคลต้องใช้กำลังต่อสู้แย่งชิงมาเป็นของตน ผู้ใช้ภาษามองการเมืองเป็นกิจกรรมที่จะต้องใช้กำลังต่อสู้ชิงมา ทั้งนี้ เนื่องจากสงครามกับการเมืองและการต่อสู้ มีลักษณะบางอย่างร่วม กล่าวคือ มีการใช้อาวุธทำลาย เช่นฆ่า คู่ตรงข้าม มีความหายนะ และมีความสูญเสียเกิดขึ้น

ลักษณะการใช้ถ้อยคำดังที่กล่าวมา เป็นตัวอย่างปรากฏการณ์ทางภาษาที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อเราต้องการจะเอ่ยถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางครั้งเราไม่ได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นเป้าหมายนั้นออกมาตรง ๆ แต่กลับหยิบยกเอาสิ่งหนึ่งมากล่าวแทนสิ่งนั้น โดยสิ่งที่ถูกนำมาถ้อยคำนั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งที่เป็นเป้าหมายที่เราต้องการหมายความถึงและผู้รับสารก็สามารถรับรู้เข้าใจได้อย่างเป็นปกติว่าผู้กล่าวถ้อยคำเช่นนี้หมายถึงสิ่งใด (Phonpradapphet, 2017, p. 190) แม้แต่ในคำที่ใช้ในบทกวี ผู้อ่านบทกวีย่อมเข้าใจว่า คำที่กวีใช้หมายถึงสิ่งใด การใช้ภาษาดังกล่าวในทางวรรณคดีและในทางภาษาศาสตร์ใช้ตรงกันคือ “อุปลักษณ์”

ภาษาอุปลักษณั (metaphor) เป็นการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ เป็นการมองสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัตินี้เหมือนหรือต่างกัน ในทางวรรณคดีถือเป็นวรรณศิลป์รูปแบบหนึ่งทีเรียกว่า “ภาพพจน์” เป็นศิลปะในการประพันธ์ผลงานให้เกิดจินตภาพและอารมณ์สะเทือนใจให้แก่ผู้อ่าน Saralamba (2005) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับภาษาอุปลักษณัว่า การใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบมิได้เพียงต้องการให้เกิดความงามทางวาทศิลป์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด สังคม และอารมณ์ อย่างเป็นระบบ และมีเหตุผลด้วย กล่าวคือ เป็นการสร้างสรรค์ลัถยค่าเชิงวรรณศิลป์ที่ต่างจากการใช้ลัถยค่าโดยทั่วไป เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพหรือจินตภาพและความประทับใจ เป็นการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบให้เกิดจินตนาการกว้างกว่าการใช้ลัถยค่าธรรมดา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกสิ่งทีผู้เขียนถ่ายทอดได้ชัดเจนขึ้น

Lakoff & Johnson (1980) กล่าวว่า “อุปลักษณั” เป็นการใช้ภาษาทีสัมพันธ์กับระบบความคิด ไม่ได้เป็นเพียงการเปรียบเทียบให้เกิดสุนทรียรสทางภาษาเท่านั้น ไม่ได้เป็นเพียงกลวิธีทางวรรณศิลป์รูปแบบหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาทีอยู่แต่ในบทกวี แต่อาจเป็นภาษาทีอยู่ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะอุปลักษณัอยู่ในความคิดและการแสดงออกของมนุษย์ หรือเป็นการมองสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่งมีลักษณะทีเหมือนหรือต่างกัน แต่มีการถายโยงความคิดจากค่าทีมีความหมายอยู่ในวงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่งซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้เกิดขึ้นอย่างอิสระโดยเราไม่รู้ตัว ซึ่งอุปลักษณัเป็นเรื่องทีเกี่ยวข้องกับความคิด สังคม อารมณ์ ความรู้สึกรู้สึกของชีวิตมนุษย์อีกด้วย

บทกวีเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งทีมุ่งถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกรู้สึกผ่านศิลปะทางภาษา ภาษาอุปลักษณัเป็นเครื่องมือสำคัญของกวีด้วยเพื่อให้บทกวีมีความงามทางวาทศิลป์ สุนทรียทางอารมณ์ และความคิดทีมีชั้นเชิง

ในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้เริ่มขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 และลุกลามไปทั่วโลกสร้างความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจของประชาชนโดยทั่วไป ในราวต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 เกิดการระบาดครั้งใหญ่ การติดเชือแพร่ขยายอย่างรวดเร็วไปทั่วโลก ตามประกาศขององค์การอนามัยโลกเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 สำหรับการระบาดครั้งแรกในประเทศไทย เริ่มขึ้นในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2563 ครั้งที่ 2 เริ่มขึ้นในปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 (Department of Disease Control, Ministry of Public Health, 2020) อย่างไรก็ดีตาม การระบาดของโรคดังกล่าวในประเทศไทยก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนครั้งใหญ่ เกิดภาวะตงงานหรือถูกเลิกจ้าง สมาชิกครอบครัวตองอยู่ห่างกัน การมีมาตรการให้รักษาระยะห่างทางสังคมทำให้วิถีชีวิตผู้คนเปลี่ยนไป ประชาชนมีความเป็นอยู่ทียากลำบากมากขึ้นกว่าเดิม ขาดรายได้ ขาดอาชีพ บางอาชีพหายไปพร้อมกับการแพร่ระบาดของโรค ประชาชนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่แทบทั้งหมด และในสถานการณ์ทีเผชิญกับความทุกข์ยากเช่นนี้ ผู้ทีมีความสามารถเชิงกวีต่างสร้างสรรค์บทกวีเผยแพร่สู่สังคม และทีสำคัญบรรดากวีเหล่านั้นต่างก็นำศิลปะทางภาษาทีเรียกว่า “อุปลักษณั” มาใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานด้วย ดังตัวอย่างบทกวี “ใครจะคิดชีวิตเราตองผ่านพบ แพทย์กลายเป็นนักรบอยู่แนวหน้า สงครามโรคโควิดประชิดมา ใจสีขาวต่างกล้าฝ่าประจัญ” (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 83) ค่าทีขีดเส้นใต้สะท้อนให้เห็นการใช้คำภาษาทีเกี่ยวพันกับระบบคิดหรือมโนทัศน์ กล่าวคือ ผู้มีหน้าที่ในการสู้รบป้องกันประเทศในสถานการณ์ปกติ

คือผู้ประกอบอาชีพ “ทหาร” แต่ในสถานการณ์ที่ไม่ปกติเมื่อประเทศชาติต้องเผชิญกับ “สงครามโรค (โควิด)” เข้าประชิดเมือง สถานะของผู้ประกอบอาชีพ “แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์” ที่ปรากฏนั้นมิได้ต่างจากสถานะของ “นักรบ” ผู้อยู่ “แนวหน้า” แต่อย่างใด ซึ่งต้องใช้ความกล้าหาญ ความเสียสละเข้า “ประจัญ” (ปะทะ ต่อสู้) อยู่แนวหน้าโดยไม่เกรงกลัวภัยอันตราย)

จะเห็นได้ว่า การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ได้เข้ามาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการนำเสนอบทกวีบันทึกปรากฏการณ์แห่งชีวิตที่เกิดขึ้นจริงในยุคของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายร้าย นอกจากจะสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นวิถีคิดของผู้คนในสังคมด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปลักษณ์ในบทกวีช่วงสถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้แนวคิด อุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ของ Lakoff and Johnson (1980) เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์

มโนอุปลักษณ์สถานการณ์โควิดในบทกวีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์และมโนอุปลักษณ์

อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นปรากฏการณ์ทางภาษาอย่างหนึ่ง เป็นการใช้อุปมาอุปไมยถึงสิ่งหนึ่งมาอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีการถ่ายโยงความหมายของรูปภาษา จากแวดวงความหมายหนึ่งไปยังอีกแวดวงความหมายหนึ่ง ลักษณะการใช้ภาษาแบบนี้ได้รับความสนใจทั้งในด้านวรรณคดีและภาษาศาสตร์ ในทางวรรณคดีจะใช้อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดประสบการณ์ผู้แต่ง รวมทั้งยังช่วยทำให้งานประพันธ์นั้นมีสุนทรียภาพมากยิ่งขึ้น แต่อุปลักษณ์ในเชิงภาษาศาสตร์นั้น ไม่เพียงมีบทบาทสำคัญเฉพาะในการใช้ภาษาเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงให้เห็นประเพณี ค่านิยม และความเชื่อในสังคมที่ใช้ภาษานั้นอีกด้วย

Lakoff & Johnson (1980) ได้อธิบายถึงอุปลักษณ์ว่า อุปลักษณ์สามารถสะท้อน ความคิดออกมาในรูปของภาษาได้ เช่น มโนทัศน์เรื่อง “เวลา” ในสังคมที่ใช้ภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่าง You don't use your time profitably. Do you have much time left? I've invested a lot of time in her. You need to budget your time. I've invested a lot of time in her. (Lakoff & Johnson, 1980) จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “เวลา” ในสังคมตะวันตกนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าและเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นจึงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องของเวลาว่า “เวลา” เป็นสิ่งที่มีค่า แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า อุปลักษณ์ไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ทางภาษาที่มีรูปแบบเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่อุปลักษณ์เป็นรูปภาษาที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน

Phetchkit and Piyapasuntra (2017, p. 10) กล่าวว่า อุปลักษณ์มีเพียงเป็นค่านามในโครงสร้าง “นาม คือ/เป็น นาม” เท่านั้น เช่น เมื่อเราพูดว่า “เวลาคือเงิน” หรือ “เวลาเป็นเงินเป็นทอง” จะเห็นว่าเป็นอุปลักษณ์ที่อยู่ในรูปของกริยาด้วย ให้สังเกตเมื่อพูดถึงหรืออธิบายเกี่ยวกับเวลา save time (ประหยัดเวลา) spent time (ใช้เวลา) have time (มีเวลา) give time (ให้เวลา) invest time (ลงทุนเวลา) waste time (เสียเวลา) ปรกติแล้ว เป็นกริยาจาก มโนทัศน์เงินหรือมีปรากฏให้ในบริบทเกี่ยวกับเงิน แต่ถูกนำมาใช้แบบอุปลักษณ์หลากหลายคำอย่างเป็นระบบและแพร่หลายโดยคนจำนวนมาก เมื่อพูดถึงเวลา ระบบคำของอุปลักษณ์

เหล่านี้ช่วยสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ “เวลาคือเงิน” ที่มีมโนทัศน์ “เวลา” เป็นมโนทัศน์นามธรรมที่ถูกเปรียบ หรือที่เรียกกันว่ามโนทัศน์ปลายทาง (target domain) และมโนทัศน์เงินเป็นมโนทัศน์ต้นเค้า (source domain) หรือสิ่งที่นำมาเปรียบที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่า ซึ่งทั้งสองมโนทัศน์นี้ไม่จำเป็นต้องมีความคล้ายคลึงทางกายภาพกันอยู่ก่อน แต่เป็นความคล้ายคลึงกันในระดับความคิดหรือระดับปริชานของผู้ใช้ภาษาแต่ละวัฒนธรรม

Royal Institute (2010, pp. 286-287) ได้รวบยอดนิยามของ มโนอุปลักษณว่า โดยพื้นฐาน เราจะทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือสิ่งที่ไม่คุ้นเคยผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เมื่อเรามีกระบวนการคิดหรือระบบคิดเช่นนี้ ก็ย่อมส่งผลให้การใช้ภาษาของเราเป็นอุปลักษณด้วย “Lakoff and Johnson เรียกอุปลักษณที่ปรากฏในภาษาว่า ถ้อยคำอุปลักษณ หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ (metaphorical expression) และเรียกกระบวนการคิดของเราว่า มโนอุปลักษณ หรืออุปลักษณเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)” (Panpothong, 2013, p. 103)

อาจกล่าวได้ว่า ถ้อยคำอุปลักษณที่เราใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันนั้น เป็นผลผลิตที่ได้มาจากมโนทัศน์ของเราเอง อุปลักษณทำให้เราเข้าใจและเรียนรู้สิ่งที่เป็นามธรรมมาเปรียบกับสิ่งที่เป็รูปธรรม นำสิ่งที่อยู่ไกลตัวมาเปรียบกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และนำสิ่งที่เราไม่คุ้นเคยหรือไม่มีประสบการณ์มาก่อนเปรียบเทียบกับสิ่งที่เราคุ้นเคย หรือมีประสบการณ์มากกว่า ทั้งนี้ มโนทัศน์เป็นตัวกำหนดถ้อยคำอุปลักษณเพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เรามีมโนทัศน์อย่างไร ก็จะใช้ถ้อยคำอุปลักษณที่สะท้อนมโนทัศน์อย่างนั้น ดังเช่น Triwiset (2016, pp. 328-329) ศึกษาอุปลักษณเกี่ยวกับประชาธิปไตยของผู้แต่งบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า พบว่า กวีใช้คำอุปลักษณเปรียบประชาธิปไตยเป็นต้นไม้มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้แต่งบทกวีมีมุมมองเกี่ยวกับประชาธิปไตยว่ามีการพัฒนาช้ามาก แม้ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมา 91 ปีแล้วก็ตาม หากประชาธิปไตยยังคงเป็นเพียง “ต้นกล้า” หรือ “ต้นอ่อน” ที่ต้องการการบ่มเพาะ ดูแลรักษาอย่างตั้งใจ เพื่อให้งอกงามเติบโต มิให้เหี่ยวเฉาโรยราไปมากกว่าที่เป็นอยู่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุปลักษณในภาษาไทยที่สำคัญที่ผู้วิจัยได้สำรวจในเบื้องต้น พบผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “อุปลักษณ” ดังนี้ Pichitphongphoa (2010) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “อุปลักษณในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมโนทัศน์” Lamun (2017) ได้ศึกษาเรื่อง “อุปลักษณชีวิตในบทบันทึกชีวิต ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล” Phetchkit and Piyapasuntra (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์ : การศึกษามโนอุปลักษณและมุมมองของพสกนิกรไทยที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9” Ahucha (2019) ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “มโนอุปลักษณความเป็นผู้หญิงในวรรณกรรมภาษาอังกฤษโดยผู้ประพันธ์ชาวอินเดีย” Yodkeaw et al. (2022) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “อุปลักษณประสาทสัมผัสที่นำไปสู่คำเรียกเสียงในภาษาไทย”

ในปี 2560 บุญยเสนอ ตริวิเศช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “มโนอุปลักษณการเมืองในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้าระหว่าง พ.ศ. 2546-2554” จากหนังสือรวมเล่มผลงานวรรณกรรมการเมืองที่ชนะการประกวดประจำปีจัดโดยรัฐสภา จำนวน 118 เรื่อง โดยใช้แนวคิดอุปลักษณทางภาษาศาสตร์ของ Lakoff and Johnson (1980) ผลการวิจัยพบมโนทัศน์อุปลักษณอย่างสำคัญ จึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาบทกวีนิพนธ์ที่เกิดขึ้นจากแรงขับของสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่าผู้แต่งบทกวีในบรรยากาศดังกล่าว มีมโนทัศน์

ในการมองเชื้อโรคหรือสถานการณ์แห่งโรคระบาดนี้อย่างไร โดยนำแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทกวีนิพนธ์ แนวคิดภาษาอุปลักษณ์ มโนอุปลักษณ์ ของ Lakoff and Johnson (1980) สถานการณ์เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 บทความ งานวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาอุปลักษณ์และมโนอุปลักษณ์ จากนั้นได้ดำเนินการ ดังนี้

1. อ่านตัวบทแบบสำรวจหนังสือรวมบทกวี “บันทึกไว้ในแผ่นดินภาพแห่งชีวิตโควิด-19” ที่เขียนโดย กวี กรรมการและสมาชิกในสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย 61 คน 61 เรื่อง จัดพิมพ์โดยสมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย
2. อ่านตัวบท ครั้งที่ 2 เพื่อบันทึกถ้อยคำอุปลักษณ์ในแบบบันทึกถ้อยคำอุปลักษณ์โดยการอ่านพินิจ และบันทึกไปที่ละเรื่องจนครบ 61 เรื่อง
3. ตรวจสอบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่บันทึกว่าเป็นอุปลักษณ์ตามแนวคิดนั้นหรือไม่ หากไม่ใช่ตัดออกและกลับไปอ่านตัวบทใหม่ซึ่งอาจพบเพิ่มเติมจากการอ่านครั้งที่ 3
4. นำข้อมูลจากข้อ 3 มาจัดกลุ่มและกำหนดประเภทอุปลักษณ์
5. นำประเภทอุปลักษณ์ที่ได้จาก ข้อ 4 มาวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบ-สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ
6. เขียนรายงานการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามแนวคิดภาษาศาสตร์ปริชานในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบอุปลักษณ์มโนทัศน์เปรียบสถานการณ์โควิด-19 รวม 8 ประเภท ได้แก่

1. [สถานการณ์โควิด คือ สงครามและการต่อสู้]
2. [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ]
3. [สถานการณ์โควิด คือ สิ่งไม่ดี]
4. [โควิด คือ สัตว์]
5. [โควิด คือ นักฆ่า]
6. [โควิด คือ ข้าศึก]
7. [โควิด คือ อากาศพิษ] และ
8. [โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง]

1. [สถานการณั้โควิด คือ สงครามและการต่อสู้]

มโนอุปลักษณั้ [สถานการณั้โควิดคือสงครามและการต่อสู้] เป็นอุปลักษณั้ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัตั้ของ “สงครามและการต่อสู้” ไปยัง “สถานการณั้โควิด ถ้อยคำอุปลักษณั้ที่พบ ได้แก่ สงคราม, นั้กรบ, แนวหน้า, กองทัพ, ทัพใหญ่, สนามรบ, ระเบ็ด, ชงสงคราม, ชุดชว, นั้กรบเสื่อกาวัน, เผลิชูศึก ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (1) “ใครจะคิดชีวิตเราต้องผ่านพบ แพทยั้กลายเป็นนั้กรบอยู่แนวหน้า
สงครามโรคโควิดประชิดมา ใจสีขาวต่างกล้าฝ่าประจัญ”

 “สนามรบพบเห็นความเป็นตาย ยิ่งหยัดหยังกำลังกายกำลังใจ”
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 83)
- (2) “ศึกไวรัสโควิดจะปิดฉาก ช่วยปิดปากตาหุ้ผู้ลุ่มหลง”
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 104)
- (3) “ไวรัสร้ายทัพใหญ่ในนิมิต อำนาจปิดมัตโลกโคกไม่ลง”
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 87)

สงคราม คือ การรบใหญ่ที่มีคนจำนวนมากต่อสู้ฆ่าฟันกัน วงศััพท์ที่เกี่ยวข้องกับสงคราม ได้แก่ นั้กรบ, ศึก (ไวรัส) สงคราม (โรค) ทัพใหญ่ (การระบาดของเชื้อไวรัสร้าย) สนามรบ (บริเวณที่คู่สงครามต่อสู้กัน) คำกริยา เช่น (โควิด) ประชิด (เชื้อโรคร้ายที่ระบาศคูกคามประชาชน) กล้า ประจัญ (การต่อสู้ปะทะกับโรคโดยไม่กลัวอันตราย) มโนอุปลักษณั้ [สถานการณั้โควิด คือ สงครามและการต่อสู้] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับสถานการณั้โควิดว่าผู้คนในโลกกำลังเผชิญกับสงครามครั้งใหญ่ (**สงครามโรคโควิด**)

ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหวางแบบเปรียบคือ “สงครามและการต่อสู้” กับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “สถานการณั้โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain)
สงครามและการต่อสู้	สถานการณั้โควิด
สงคราม (โรค) ทัพใหญ่ / ศึก (ไวรัส)	เชื้อไวรัสโควิด-19
กล้า ประจัญ	การต่อสู้กับเชื้อไวรัสโควิด-19
แพทยั้ นั้กรบ แนวหน้า	ผู้ต่อสู้กับเชื้อไวรัสโควิด-19

2. [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ]

มโนอุปลักษณั้ [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ] เป็นอุปลักษณั้ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัตั้ของ “ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณั้ที่พบ เช่น สายฝน, ไฟลาม, ภัยพิบัติ, มหาภัย, ลมร้อน, ไฟป่า, พ่ามัว, สายฟ้าผ่า และ ควันหมอก ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (4) “โควิด-19 เจ้าตัวร้ายทำลายโลก ความวิโยคมาเยือนเสมือนฝัน
ความยากเข็ญติดตามมาสารพัน ผู้คนตายนับอนันต์ตั้งไพลาม”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 107)
- (5) “โรคระบาดเกิดมาอีกคราหนึ่ง กำเนิดซึ่งเริ่มอยู่กับผู้อื่น
เกิดเป็นภัยพิบัติ ณ ปัจจุบัน ทุกคนหวั่นโรคร้ายเป็นภัยพิช”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 43)
- (6) “เมื่อจับมาตรวจหาจึงพบโรค วิโยคร้อนจิตคิดขมขื่น
ตั้งสายฟ้าผ่าลงล้มทั้งยืน มีสตรขึ้นคนระยองต้องเศร้าใจ”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 116)

“ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” คือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติขึ้น จะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อชีวิตและทรัพย์สิน ต่อสภาพความเป็นอยู่ เศรษฐกิจตลอดจนสิ่งแวดล้อมโดยรวม วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับภัยทางธรรมชาติ ได้แก่ ไพลาม ความรุนแรงของไพลาม (ไฟที่ไหม้แผ่ขยายลุกลามต่อเนื่องออกไป – มโนทัศน์เปรียบถึงผู้เสียชีวิตจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิดจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว) สายฟ้าผ่า เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ (การปลดปล่อยประจุไฟฟ้าในอากาศซึ่งอาจเกิดร่วมกับปรากฏการณ์อื่น ๆ เช่น ฝนฟ้าคะนอง พายุฝน และภูเขาไฟระเบิด) มโนทัศน์ดังกล่าว กวีมุ่งเปรียบเทียบเชื้อโรคไวรัสโควิด-19 เป็นภัยพิบัติภัยที่น่ากลัวมาก นำมาความสูญเสียต่อชีวิตผู้คนอย่างมหาศาล ผู้คนตกอยู่ในความหมองเศร้า มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโควิดว่าโลกกำลังเผชิญกับภัยพิบัติใหญ่หลวงที่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วย ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “ภัยพิบัติธรรมชาติ” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
ไพลาม / สายฟ้าผ่า / ภัยพิบัติ	โควิด
ทำลายโลก/เจ้าตัวร้าย/โรคร้าย/ภัยพิช	อานุภาพความร้ายแรงของโควิด-19
ยากเข็ญ/ล้มทั้งยืน/ความตาย/วิโยค	ผลกระทบจากความร้ายแรงของโควิด-19

3. [สถานการณ์โควิด คือ สิ่งไม่ดี]

มโนอุปลักษณ์ [สถานการณ์โควิด คือ สิ่งไม่ดี] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “สิ่งไม่ดี” ไปยัง “สถานการณ์โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น มาร, พิช, จัญไร, ราศี, พาล, ความมืดมน, ความมืดหมอง, วิบโยค, อาเพศ, ความวินาศ, เกทภัย, และ หายนะ ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (7) “โรคระบาดนานาฆ่าล้างผลาญ ไทยโบราณเรียก “ท่า. กาลี” ชั่ว
แพร่เชื้อพิชติดต่อไร้ตัวตน มันน่ากลัวกว่ากันว่า “จัญไร””
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 45)

- (8) “เป็นมหันตภัยแห่งไรรัส สร้างวิบัติให้มนุษย์สุดผวา
คนทั่วโลกล้มตายวายชีวา ไม่มียาต่อต้านเจ้ามารร้าย”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 31)
- (9) “โรคติดเชื่อเรื้อลามเกินสามล้าน อยากทัดทานย่อมทุกซทนถึงปนปี
ปิดประเทศทั่วหน้าล้างราศี ส่องวิถีโลกกว้างร้างรณรา”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 103)

“สิ่งไม่ดี” คือ สิ่งอันไม่พึงประสงค์ทั้งหลาย หรือพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่เคารพผู้อื่น จ้องปองร้ายคนอื่น เป็นต้น วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งไม่ดี ได้แก่ ข่า ทำ ชั่ว กาลี พิษ ภัยไร มารร้าย ราศี มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ สิ่งไม่ดี] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโควิดว่าโลกกำลังเผชิญกับสิ่งไม่ดีที่จะก่อผลกระทบต่อกวีชีวิตผู้คนอย่างมหาศาล

ทั้งนี้ สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “สิ่งไม่ดี” กับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “สถานการณ์โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
สิ่งไม่ดี	สถานการณ์โควิด
ภัยไร/ชั่ว/กาลี/มารร้าย/ราศี	ความเลวร้ายสถานการณ์โควิด-19
ทำ/พิษ/ฆ่า/มหันตภัย/ติดเชื่อ (ลูกลาม)	ความรุนแรงและอันตรายจากสถานการณ์โควิด-19

4. [โควิด คือ สัตว์]

มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ สัตว์] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “สัตว์” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น มังกร, ความคลั่ง, เสือ, ผงมด, และ นก ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (10) “โคเอ๋ยโควิด จะไล่ขวิดไล่ข่มไปถึงไหน
ยั้งนานวันยังทะยานยังกว้างไกล ยิ่งร้ายแรงยิ่งล่ำไฉยยิ่งใจกลัว”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 93)
- (11) “...เมื่อคิมหันต์หน้านี้โควิด มันไล่ขวิดขย้ำคนตายกล่นสิ้น”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 73)

“สัตว์” สิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เอง, ความหมายที่ใช้กันเป็นสามัญหมายถึงสัตว์ที่ไม่ใช่คน, เดรัจฉาน วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ได้แก่ โค (กวีจึงใจใช้คำ “โค” สัตว์ชนิดหนึ่งที่มีเขาบางชนิดดุร้ายเพื่อให้พ้องเสียงพยางค์แรกของชื่อเชื้อโรค ลักษณะความดุร้ายของสัตว์ชนิดนี้ (ไล่ ล่า ขวิด ข่ม ทะยาน) มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ สัตว์] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโควิดเหมือนสัตว์ร้ายที่มุ่งหมายก่อความร้ายแรงให้ชาวโลกหวาดกลัวและเดือดร้อนอย่างสาหัส

ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “สัตว์” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
สัตว์	โควิด
โค	ความบ้ำคลั่งเช่นสัตว์ร้ายของเชื้อโควิด
ไล่/ล่า/ขวิด/ข่ม/ทะยาน/ขยี้	ลักษณะพฤติกรรมที่บ้ำคลั่งจากเชื้อโควิด

5. [โควิด คือ นักฆ่า]

มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ นักฆ่า] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “นักฆ่า” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น เพชฌฆาต, ผู้ฆ่า, ผู้สังหาร, ผู้ทำลาย ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

(12)	“ <u>สู้โควิดฤทธิ์ร้ายตายอนาถ</u>
<u>มันราษฎรบุกทำลายทำร้ายคน</u> ”	<u>เพชฌฆาตแฝงเร้นไม่เห็นหน</u>
<u>ให้ต้องทนทรมานสังหารยับ</u> ”	(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 84)
(13)	“ <u>จากเมืองจีนบินไกลไปยุโรป</u>
<u>เมืองลุงแซมอเมริกาก็มากัน</u> ”	<u>แล้วก็โอบโผผินกินชาติชั้น</u>
<u>อิตาลีถูกห้ำหั่นขวัญกระจาย</u> ”	(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 73)

“นักฆ่า” หมายถึง ผู้สังหาร, ผู้ฆ่าฟัน, ผู้ทำลายล้าง, ห้ำหั่น, ผู้พิฆาตชีวิตให้สิ้นชีวิต วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับนักฆ่า ได้แก่ เพชฌฆาต ลักษณะของเพชฌฆาตคือมี “ฤทธิ์ร้าย” “แฝงเร้น” อยู่ในอากาศที่ไม่สามารถมองเห็นที่เข้ามา “ราญ” “รุก” “ทำลาย” “ทำร้าย” “สังหาร” ให้ชีวิตผู้คน (ย่อย) “ยับ” มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ นักฆ่า] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับโควิดเหมือนกับนักฆ่าที่มุ่งทำร้ายทำลายคนให้ได้รับความทุกข์ “ทรมาน” และ “ตาย” ในที่สุด

ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “นักฆ่า” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
นักฆ่า	โควิด
เพชฌฆาต	สถานะของโควิด
ฤทธิ์/ทำร้าย/แฝงเร้น/รุก/ราญ/ทำลาย	ความรุนแรงและการกระทำของเชื้อโควิด
ตาย/ทรมาน/ยับ (เย็น)	ผลจากการกระทำของเชื้อโควิด

6. [โควิด คือ ข้าศึก]

มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ ข้าศึก] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “ข้าศึก” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น ภัย ศัตรู ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (14) “สงัความหวังพลึงชนคนอยูบ้าน บนบานพระคักดีลือทือช่วยกอบกู้
บันดาลใหประจัญรบสยบคัตรู ดลโควิดลั้บหูโดยเร็ววัน”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 101)
- (15) “...คัตรูรายมองไมพบมันหลบพักตรู ใช “ตระหนัก” และ “หยั่งรู” ตอสูมัน”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 139)
- (16) “เขาจูโจม โหมกระหน่ำซ้ำเติมนัก อวมกระอัก มนุษย์เอ่ยไมเคยพบ”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 88)

วงศัพท์ของความหมายที่เกี่ยวกับ “ข้าศึก” ได้แก่ ศัตรู ศัตรูรายที่มุ่ง “จูโจม” (การบุกรุก เข้าโจมตี โดยไม่รู้ตัว ทำลายล้าง “กระหน่ำ” (ทำซ้ำ ๆ อย่างหนักหน่วง) ใ้มนุษย์ชาติได้พบกับความพิงพินาศ

[โควิด คือ ข้าศึก] สะทอนมุมมองเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่ามนุษย์กำลังเผชิญกับข้าศึกที่ร้ายกาจที่ มองไม่เห็นตัว ซึ่งมนุษย์จะต้องใช้สติปัญญา (หยั่งรู-ตระหนัก) และความอดทนอย่างมากในการฝ่าข้าม สถานการณ์ดังกล่าวนี้ไปได้

ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบคือ “ข้าศึก” กับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain)
ข้าศึก	โควิด
ศัตรู / ศัตรูราย	เชื้อไวรัสโควิด-19
จูโจม / กระหน่ำ / ซ้ำเติม	ลักษณะการกระทำของเชื้อไวรัสโควิด-19
อวมกระอัก	ความสูญเสียจากเชื้อไวรัสโควิด-19

7. [โควิด คือ อากาศพิษ]

มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ อากาศพิษ] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถายโยงคุณสมบัติของ “อากาศพิษ” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น ฝุ่น จุลชีพ สารพิษ พิษภัย ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (17) “เปล่งสารผ่านฝุ่นจุลชีพ ว่าปีบจักตายคล้ายก็บ้า”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 113)
- (18) “มองไม่เห็นอยู่ไหนไหน ไร้แขนขา กลับกวาดต้อนมองข้าจากถนน
กักไว้ในห้องหับอย่างอับจน หยุตดินรนเกินอัตรา ค่าแสนแพง”
(The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 113)

“อากาศพิษ” คือ สภาวะแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงในอากาศ อันจะยังผลให้เกิดอันตรายต่อ สิ่งมีชีวิต วงศัพท์ของความหมายที่เกี่ยวกับ อากาศพิษ ได้แก่ ฝุ่น จุลชีพ (สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กที่ไม่สามารถ มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า)

[โควิด คือ อากาศพิษ] สะทอนมุมมองเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่ามนุษย์กำลังเผชิญกับสิ่งมีชีวิต ขนาดเล็กมองไม่เห็น ไม่มีแขนมีขา หากแต่มีพิษมหันต์ส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้คนในโลกอย่างมหาศาล

ทั้งนี้ สามารถแสดงคู่ความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “อากาศพิษ” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
อากาศพิษ	โควิด
ฝุ่น / จุลชีพ	เชื้อไวรัสโควิด-19
มองไม่เห็น / ไร้แขนขา	ลักษณะเชื้อไวรัสโควิด-19

8. [โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง]

มโนอุปลักษณ์ [โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง] เป็นอุปลักษณ์ที่มีการถ่ายโยงคุณสมบัติของ “การเปลี่ยนแปลง” ไปยัง “โควิด” ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบ เช่น เคอร์ฟิว กักตัว และการสวมหน้ากากอนามัย ดังจะนำเสนอเฉพาะบางตัวอย่าง ดังนี้

- (19) “มาตรการกันแก๊ “ยามหน้าลิว” *คือ “เคอร์ฟิว” เว้นสนุกทุกถิ่นที่*
ตัดวงจรโรคห่าตัวกาลิ *ไทยโชคดีมีหมอกังโควิดกลัว”*
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 46)
- (20) “*สวมหน้ากากติดตัวเริ่มกลัวตาย* *เข้าสายบายค้ำยอมจำนน”*
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 75)
- (21) “*เศรษฐกิจตกต่ำคนชั่วหนัก* *ยอมถูกกักอยู่บ้านห้ามไปไหน*
วิถีเดิมของผู้คนทนเปลี่ยนไป *วิถีใหม่การ์ดเงื้อง่าเข้ามาแทน”*
 (The Poet’s Association of Thailand, 2020, p. 44)

“การเปลี่ยนแปลง” คือ การที่สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่เดิม ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอก จากตัวอย่างที่ 19, 20, และ 21 จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ “เคอร์ฟิว” ซึ่งอยู่ในแวดวงความหมายที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด กล่าวคือ ในเหตุการณ์ปกติผู้คนสามารถใช้ชีวิตอย่างอิสระกินเที่ยวตามอำเภอใจตามต้องการไม่จำกัดเวลาสถานที่ ก็ถูกควบคุมเวลาเข้าออกเคหสถานของผู้คนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค ต้องป้องกันตัวเองและคนอื่นด้วยการ (สวมหน้ากากอนามัย) ทั้งห้ามออกจากเคหสถาน (กัก)

[โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง] สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่มีพลังอำนาจให้คนทั้งโลกต้องปรับตัวครั้งสำคัญจากวิถีที่คุ้นเคยสู่วิถีใหม่ การทำงานที่ต้องไปทำในที่สำนักงานถูกออกแบบให้เป็นการทำงานที่บ้านแทน อาชีพหลายอาชีพหายไป ขณะที่หลายอาชีพเกิดขึ้นในสถานการณ์โควิด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์ยอมจำนนอย่างไม่มีข้อโต้เถียง ทั้งนี้เพราะผลจากการไม่เชื่อฟังอาจนำไปสู่ความตาย

ท้ังนี้ สามารถแสดงค้ความสัมพันธ์ระหว้างแบบเปรียบเทียบ “การเปลี่ยนแปลง” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ “โควิด” ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)	สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
การเปลี่ยนแปลง	โควิด
เคอร์ฟิว / สวมหน้ากาก / กัก	มาตรการป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19
วิถีใหม่	การปรับตัวเพื่อให้ปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด-19

สรุปละอภิปรายผล

การศึกษามโนอุปลักษณสถานการณโควิดในบทกวียุคการแพ้วระบาคของไวรัสโควิด-19 จากหนังสือรวมบทกวี จัดพิมพ์โดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย พบว้ามโนอุปลักษณ 8 แบบ เรียงจากที่พบมากไปน้อย ดังนี้ 1. [โควิด คือ สิ่งไม่ดี] 2. [โควิด คือ ข้าศึก] 3. [โควิด คือ สงครามและการต่อสู้] 4. [โควิด คือ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ] 5. [โควิด คือ สัตว์] 6. [โควิด อากาศพิษ] 7. [โควิด คือ น้กข้่า] และ 8. [โควิด คือ การเปลี่ยนแปลง]

อุปลักษณ [สงครามและการต่อสู้] เมื่อน้าผลวิจัยไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยเกี่ยวกับมโนอุปลักษณของผู้ศีกษาวิจัยคนอื่น ๆ น้าสงเกตว้่า งานวิจัยของ Triwiset (2017) ที่ศีกษาเรื่องมโนอุปลักษณการเมืองในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า ผลวิจัยพบว่า ผู้เขียนบทกวีมีมโนทัศน์ในการมองการเมืองเป็นสงครามและการต่อสู้มากที่สุด งานศีกษาวิจัยของ Lamun (2017) ได้ศีกษา “อุปลักษณชีวิตในบทบ้นทีกชีวิตของเสกสรรค้ประเสริฐกุล” การมองชีวิตในงานเขียนของเสกสรรค้ ประเสริฐกุล สอดคล้องกันกับงานวิจัยนี้ที่เปรียบเทียบเป็นการต่อสู้และการทำสงคราม อีกร้ทั้ง Pichitphongphao (2010) ได้ศีกษาวิจัย “อุปลักษณชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต: การศีกษาความสัมพันธ์ระหว้างภาษากับมโนทัศน์” พบมุมมองชีวิตที่คล้ายกันคือ มองว้่า คือการต่อสู้/ทำสงคราม นอกจากนี้ Tesuan (2020) ได้เขียนบทวิจารณ์หนังสือ “ก้าวผ่านกาฬเวลา : บ้นทีกแห่งใจในสถานการณโคโรน้าไวรัส” ผลงานรวมเล่มบทกวีนิพนธ์ ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ศิลปินแห่งชาติ ปี 2557 บางส่วนของศีกษาพบมโนอุปลักษณ “สงคราม” ในงาน บทกวีเล่มนี้ด้วย กล่าวคือ โดยได้สะท้อนว้่า สถานการณแพ้วเชื้อไวรัสครั้งนี้ ได้สร้างวิบุรุษเกิดขึ้นในใจคนท้ังประเทศ วิบุรุษเหล่านั้น คือ บุคลากรทางการแพ้ว โดยมีมโนทัศน์เปรียบเทียบเป็นน้กรบในชุดขาวที่ก้าวเข้ามาเป็นท้พหน้าในการผจญกับกองท้พโควิดที่เข้ามารุกรานมนุษยชาติ

อุปลักษณ [สิ่งไม่ดี] / [ข้าศึก] น้าสงเกตว้่า แม้ไม่ได้ศีกษาในเรื่องเดียวกันในขอบเขตเนื้อหาที่ต่างกัน แต่พบมโนทัศน์การเปรียบเทียบที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ งานวิจัยของ Songsup (2021) ศีกษาเรื่อง “อุปลักษณเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับเมียหลวงและเมียน้อยในละครโทรทัศน์ไทย” พบมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบ “เมียน้อย” เป็นข้าศึก และ สิ่งอัปมงคล (สิ่งไม่ดี) ซึ่งสอดคล้องกับมโนทัศน์ที่กวีมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโควิด-19

อุปลักษณ [สัตว์] มักถูกน้าไปเปรียบเทียบกับอะไรหลายอย่างเช่นกัน เช่น งานวิจัยของ Sornkeaw (2017) ศีกษาเรื่อง “อุปลักษณเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย” พบมโนทัศน์เปรียบเทียบบุคคลที่สามของความรักเป็น “สัตว์” นอกจากนี้ งานวิจัยของ Songsup (2021) ก็แสดงให้เห็นว้่า ผู้เขียนนวนิยายมีมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบ “เมียน้อย” เป็น “สัตว์” ด้วยเช่นกัน

อุปลักษณ์ **[ภัยพิบัติทางธรรมชาติ]** มักถูกนำไปเปรียบเทียบกับอะไรหลายอย่าง เช่น งานวิจัยของ Pichitphongphao (2010) พบ มโนทัศน์ชีวิตเป็น “ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ” งานวิจัยของ Songsup (2021) พบมโนทัศน์เปรียบ “เมียน้อย” เป็น “ภัยพิบัติ”

อุปลักษณ์ **[การเปลี่ยนแปลง]** ไม่พบในงานวิจัยหรือในงานวิทยานิพนธ์ แต่พบในงานของ บัญชา เต ส่วน ซึ่งวิเคราะห์หนังสือบทกวีที่กวีเขียนขึ้นในสถานการณ์โควิด กล่าวคือ การกล่าวถึงมาตรการควบคุมโรคให้มนุษย์รักษาระยะห่าง สวมหน้ากากอนามัย ฯลฯ เพื่อความปลอดภัยนั้น เป็น “โอกาสแห่งการเรียนรู้” การที่โลกเดินช้าและการจำกัดพื้นที่ให้เคลื่อนไหวทำให้เราเรียนรู้โลกในมุมที่เราไม่เคยเห็น แม้กระทั่งมดเดิน ใบไม้ที่หักงอ เราได้สังเกตและเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นอันเนื่องมาจากสถานการณ์โควิด

ภาษาที่ใช้เป็นอุปลักษณ์ในบทกวียุคการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นการใช่วรรณศิลป์ของกวีที่เป็นเหมือนตัวแทนของผู้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม เราพบว่าผู้อ่านบทกวีสามารถเข้าใจภาษาที่เป็นอุปลักษณ์เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะลักษณะภาษาเช่นนี้ปรากฏอยู่เสมอในการใช้ภาษาทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ลักษณะอุปลักษณ์เช่นนี้ไม่เพียงแต่เป็นภาษาในบทกวีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะภาษาที่เป็นอุปลักษณ์ยังปรากฏในวรรณกรรมประเภทอื่นให้เราได้ยินได้ฟังกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น รวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตประจำวันของเรา ดังที่ Phonpradapphet (2016, p. 67) กล่าวว่า การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวพบมากในชีวิตประจำวัน โดยการนำเอาประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จับต้องได้มาใช้กับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ บางครั้งก็ไม่สามารถมองเห็นการถ่ายโอนคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งมายังสิ่งหนึ่งได้ ดังนั้น ภาษาที่นำมาใช้สื่อสารกันระหว่างคนในสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้นั้นย่อมมีส่วนสะท้อนความคิดหรือทัศนะของคนในสังคมนั้น ๆ โดยรวมได้

การอ้างอิง

- Ahuja, A. (2019). *Conceptual metaphors of womanhood in English literary works by Indian authors* [Unpublished Doctoral Dissertation]. Graduate School, Chulalongkorn University.
- Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2020). *Report on the results of the review of the disease situation COVID-19 and prevention measures in international level and in Thailand*. (Online)
<http://www.thaincd.com/document/file/>
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. USA. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lamun, P. (2017). "Life Metaphor in the Diary of Seksan Prasoetkun". *Wiwitwannasa*, 1(2), 37-60.
- Panpothong, N. (2013). *A Critical Discourse Analysis in Linguistics: A Concept and Use for Study of Thai discourse*. Bangkok: The Project of Publishing Academic Works of Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Phetchkit, W. & Piyapasuntra, S. (2017). "Being More than a King: A Study of Conceptual Metaphors and Thai Perspectives of King Rama X". *Vannavidas*, 17, 5-33
- Phichitphongphao, S (2010). *Life metaphor in how-to books: a study of the relation between language and concepts* [Unpublished Master's thesis]. Chulalongkorn University.
- Phonpradapphet, P. (2017). "Metonymy in Thai". *Vannavidas*, 17, 188-218.
- Phonpradapphet, P. (2016). "Ontological Metaphor". *Rammayasan*, 14(1), 65-73.
- Royal Institute. (2010). *Dictionary of Linguistics (Applied Linguistics)*. Bangkok: Rungsinkhanphim.
- Royal Institute. (2013). *The Royal Institute Dictionary A.D. 2011 (2nd Ed.)*. Bangkok: Nanmeebooks Publication.
- Saralamba, C. (2005). Metaphor in Cognitive Linguistic Thoery. *Journal of Liberal Arts*, 5(1), 2-16.
- Secretariat of House of Representative. (2010). *A Collection of Literary Works on Politics Winning the 8th Phanweanfa Award*. Bangkok: Sukhaphapchai.
- Secretariat of the House of Representatives. (2008). *A Collection of Literary Works on Politics Winning the 5th Phanweanfa Award*. Bangkok: Sukhaphapchai.
- Songsup, S. (2021). *Conceptual Metaphor of the First Wife and Mistress in Thai Television Soap Opera* [Unpublished Master's thesis]. Silpakorn University.

- Sornkaew, S. (2017). *Conceptual Metaphor Third Person of Love in Thai Songs* [Unpublished Master's thesis]. Silpalkorn University.
- Tesuan, B. (2020). "Stepping Over the Dark Span: A Record of Mind in the Pendemic of Corona Virus". *Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences*, 15(1), 193-203.
- The Poet's Association of Thailand. (2020). *A Collection of Poems 'Recorded in the Land': A image of Life on Covid-19*. Bangkok: Hispeed Laser Print.
- Triwiset, B. (2016, November 14-15). "Conceptual Metaphor in Democracy in the Poem of Phanweanfa Award". *Proceeding of National conference in Humanities: Truth and Dream Power* [Paper Presentation]. Academic Service Institute, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
- Triwiset, B. (2017). "Conceptual Metaphor in Politics in the Poem of Phanweanfa Award". *Rommayaan*. 15(1), 73-91
- Yodkeaw, S, Lophaiboonsup, N, Ariynde, L, Sitthisuth, S, Mounthong, T, Asvasena, N., Na Pornphetch, P, Phoechareon, A., Eakwanichsakuk, V, & Aonprawat, C. (2022). "Synesthetic Metaphor Leading to Sound in Thai." *Journal of Thai Language and Thai Culture*. 8(1), 58-82.